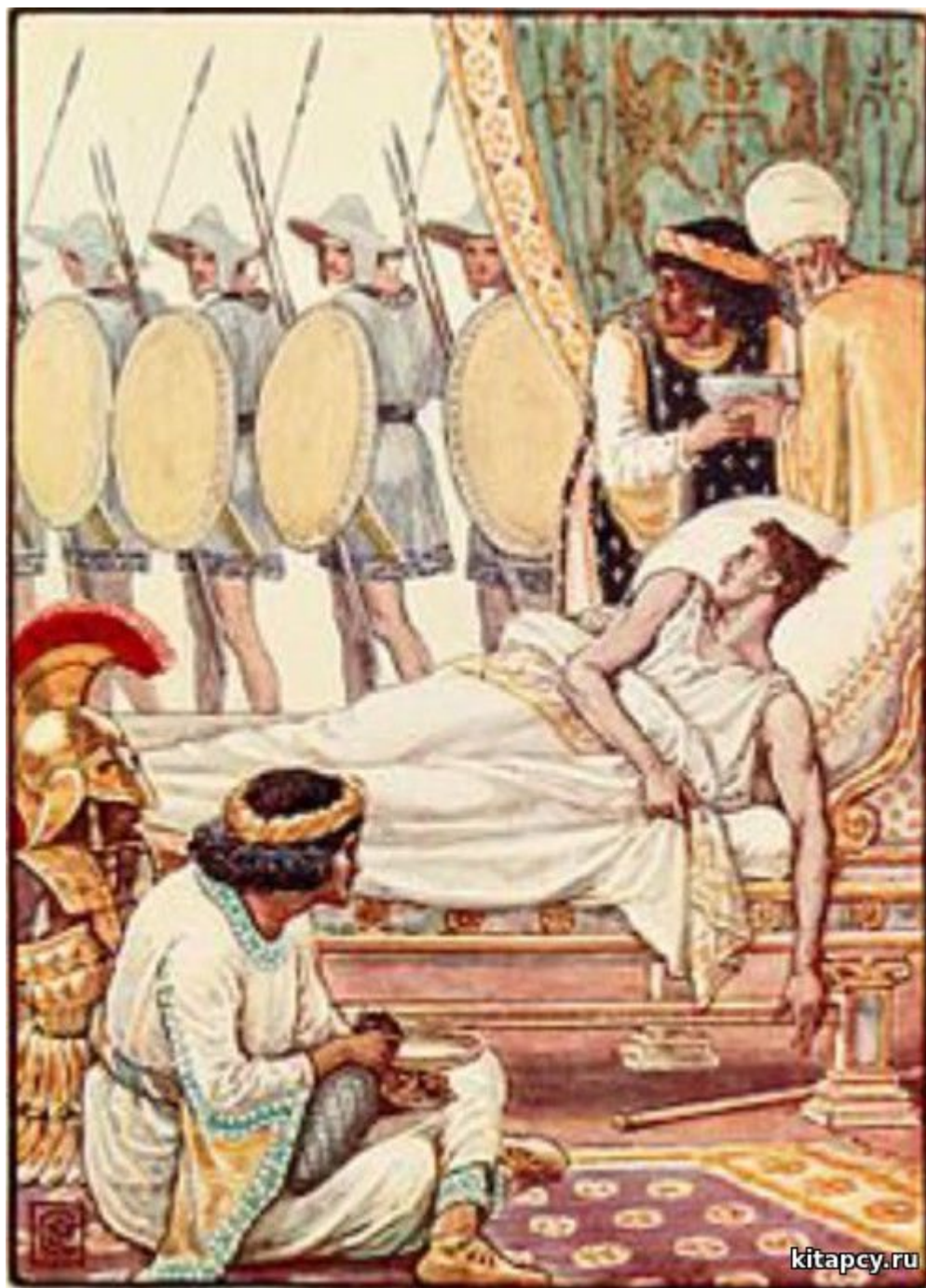

Aleksandr Makedonskiý nähili öldi?

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Aleksandr Makedonskiý nähili öldi? ALEKSANDR MAKEDONSKIÝ
NÄHILI ÖLDI?

"Isgender dek ýeriň ýüzüni alsaň,

Ýere ýegsan bolup, ýer dek bolar sen!".

Magtymguly Pyragy.

Aleksandr Makedonskiý öz döwründäki dünýäniň ýarsyny bary-ýogy on üç ýylda basyp almagy we şol wagtky dünýäniň iň güýçli döwleti bolan Pers imperiýasynyň regulýar goşunlaryny derbi-dagyn etmegi başaran beýik harby serkerdeleriň biridir.

Makedonskiniň ýeke-täk arzuwy bardy: Olam бүтін dünýäniň ýeke-täk hökümdary bolmak. Ýöne ol özünden öňki we soňky basybalyjylaryň hiç haçan ýetip bilmejek bu arzuwyna ýetip bilmänem b.e.öňki 323-nji ýylyň 10-njy iýunynda, heniz 33 ýaşyndaka panydan bakyýa göç etmeli boldy.

Gadymy dünýäniň iň beýik hökümdarlarynyň biri bolan Makedonskiniň ölüm sebäbiniň syry onuň ölen wagtyndan başlap, biziň günlerimize çenli nämälimligine galdy. Onuň ölümi hakyndaky iň üstünde durulýan çaklamalar: zäherlenme, infeksiýa, ýa-da dildüwşügiň pidasy bolmak...

Makedonskiniň ölüm sebäbi bilen baglanyşykly öňe sürülen ilkinji çaklama çybyn-çirkeýleriň adamlara ýokuşdurýan keseli bolan ysytmadan ölendigidir.

Makedonskide görülen käbir alamatlar ysytma keseline yşarat edýänem bolsa, soňky geçirilen barlaglar onuň ysytmadan ölme ähtimallygyny aradan aýyrady. Ysytma keseli bedende dürli näsazlyklara getirmek bilen bile peşewiňem garalmagyna sebäp bolýar. Ýöne patyşanyň duýsansyz näsaglamagy we ölümi bilen baglanyşykly çeşmelerde bu barada hiç zat agzalmaýar.

ABŞ-nyň Wirjiniýa ştatynyň Saglygy goraýyş edarasynyň işgäri Jon Marryň we Kolorado uniwersitetiniň işgäri Çarlz Kalişeriň pikirine görä Makedonskiniň ölüm sebäbi Günbatar Nil wirusydyr (Вирус лихорадки Западного Нила). Olar bu pikirini gadymy grek filosofy Plutarha esaslanyp orta atýarlar.

Plutarhyň eserleriniň birinde Makedonskiniň Babyl şäheriniň alkymyna gelende asmanda uçuşyp ýören bir süri garga görendigi we käbir gargalaryň ölen ýagdaýda onuň öňüne düşendigi barada aýdylýar. Bu jümle Marr we Kalişeri ABŞ-da hem giňden ýaýran wirusyň makedon hökümdarynyň ölümi bilen baglanyşygyny barlap görmäge iterdi.

Günbatar Nil wirusyny guşlar ýaýradýar, çybyn-çirkeýler bolsa

ony adamlara ýokuşdyrýar.

Makedonskiniň ölmeziniň öň ýanyndaky dem alyş ýollarynyň infeksiýasy we deriniň gyzaryp başlamagy ýaly simptomlary bilen Günbatar Nil wirusy ýokuşan bir adamyň alamatlaryny kompýuter programmasy arkaly deňeşdirip gören hünärmenler: "Kompýuter bize Makedonskiniň ölüm sebäbiniň Günbatar Nil wirusydygyny ýüz göterim subut etdi" diýdiler.

Täze Zelandiýaly barlagçylar tarapyndan geçirilen we "Klinikal Toksikologiýa" ("Clinical Toxicology") žurnalynda çap edilen bir ylmy-barlagyň netijesi bolsa Makedonskiniň zäherlenip ölme ähtimallygyny öňe sürýär.

Simptomlar grekler tarapyndan gusdurujy serişde hökmünde ulanylan zäherli ak çöpleme (Veratrum album) ösümligine yşarat edýär. Ölmezden öň hökümdaryň garny agyranmyş, dowamly gusupdyr, hatda galýusinasiýalar hem geçiripdir.

Makedonskiniň näme sebäpli ölendigi boýunça başga-da birnäçe çaklama bar.

Otago uniwersitetinden Leo Sçep hem alkohol zäherlenmesi, tif (брюшной тиф) we ysytma keseli ýaly ähtimallyklary öňe sürýär. Ýöne başga bir çaklama hem azyndan iki müň ýyl bäre ortadan aýrylanok: Makedonskiý zäherlenen bolmagy gaty ahmal. Käbir çeşmeler patyşanyň bir pyýala şerap içensoň, içegesine sanjylan ýiti agyry sebäpli zarynlap erbet gygyrandygyndan söz açýar. Şondan soňam hemme zat bulaşýar...

А л е к с а н д р
А Й З Е Н Б Е Р Г

ОГНЕННЫЙ ЦАРЬ

kitapcy.ru

Bu çaklamanyň dogry bolup çykaýmagy mümkin. Sebäbi Makedonskoniň töwereginde dostundan duşmany köp bolupdyr. Eýse patyşa hakykatdanam awy berlip öldürlen bolsa, onuň bu içeni nähili zäherkä? Jesediň ýok ýerinde bu boýunça hiç haçanam kesgitli bir zat aýdyp bolmaz. Şonuň üçinem Sçep diňe simptomlara seredip ölüm sebäbiniň ähtimallyklaryny öňe sürmek bilen çäklenilýändigini aýdýar. Sebäbi häzire çenli Makedonskiniň ne bir mazary, ne bir jesediniň galyndysy tapyldy. Sçep we onuň kärdeşleri barlag geçirende sistematiki taýdan zäherlenme senariýasyna gözegçilik edipdirler. Munuň üçin mälim simptomlaryň haýsy zäher bilen orta çykýandygyny we

haýsy ösümligiň Makedonskiniň töwereginde bolandygyny barlap gördüler. Öwrenilen himiki we botaniki zäherlerden görnüşi ýaly ak çöpleme ösümligindäki alkaloidler Makedonskini on iki günüň içinde öldürmäge we simptomlary orta çykarmaga ukyply. Çünki striknin ýa-da arsenik çalt hereket edýän wirusdy we bu kesel uzaga çekmän alardy. Emma ak çöplemäniň zäheri dessine garyn agyrysyny döredýär. Garyn agyrynyň yzysüre bolsa ýürek bulanma we gusma başlaýar. Mundan soň zäher damarlara aralaşýar. Alkaloid damar öýjüklerindäki möhüm ion kanallaryny petikläp, bogunlaryň tapdan düşürýär ahyrynda-da ysmaz edip taşlaýar. Ýürege baryan damarlar hem mundan täsirlenip, ýürek urşy haýallaýar gan basyşy peselýär. Makedonskide muňa meňzeş alamatlar bolup geçipdir. Hususanam onuň ölüm pursadyna çenli bolup geçen zatlaram bu aýdylanlara laýyk gelýär. Mundan başga-da oňa tebigy zäheriň berilen bolmagynyň mümkinligini-de ýatdan çykarmaly däl.

Ak çöpleme ösümligi gadymy döwürlerde greklerde giňden ulanylan ösümlük eken. Hatda onuň ýörite işlenen we ajadylan logalasy derman hökmünde-de ulanylypdyr. Zäher şerabyň içinde eräp ajan bolmagy ahmal. Alymlar jenaýaty amala aşyranyň muny Makedonskiniň içýän şerabyna goşan bolmagynyň hem daşda dældigini öňe sürýärler.

• **Goşmaça maglumat üçin seret:**

1). "Aleksandr Makedonskiý", saýtdaky linki:

http://kitapcy.ml/news/aleksandr_makedonskiy/2018-12-01-3735

http://kitapcy.ml/news/aleksandr_makedonskiy_makalanyn_dowamy/2018-12-01-3738

2). "Makedonskiniň basyny aýlan türkmen kagany", saýtdaky linki:

http://kitapcy.ml/news/makedonskinin_basyny_aylan_turkmen_kagany/2018-07-10-1224

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandy.

@ Kitapçylar. Geň-taňsy wakalar